

Opleidingen: veiligheid, kwaliteit

Wie veilig op hoogte wil werken, ontkomt er niet aan om te zorgen voor training en opleiding. De afgelopen jaren is er op dit gebied veel gebeurd. Als één van de weinige brancheverenigingen voor gespecialiseerde aannemers, startte de VSB met een eigen opleidingsbedrijf terwijl via de recent geïntroduceerde Richtlijn Steigers eisen worden gesteld aan de opleidingsgraad van steigerbouwers. Tal van leveranciers bieden daarnaast speciale trainingen en opleidingen, terwijl de overheid en werkgeversorganisaties inzetten op scholing. Juist nu de economische situatie daar ruimte voor geeft. Welke ontwikkelingen er zijn, welke invloed opleidingen hebben op het bedrijfsproces en hoe we kunnen komen tot meer veiligheid en een betere kwaliteit en houding, werd besproken tijdens de VSB Forumdiscussie over opleidingen.

Door: Martin Franke

De steiger-, hoogwerk- en betonbekistingbranche is al vele jaren actief met de ontwikkeling en het aanbieden van trainingen en opleidingen. Deze zijn deels vrijwillig en deels wettelijk verplicht. Zo geven verhuurbedrijven van ondermeer hoogwerkers en rolsteigers een korte instructie aan de gebruiker. Niet alleen om deze ermee te leren werken, maar ook om aan de wettelijke verplichtingen te voldoen. Kort gezegd, is er voor ieder arbeidsmiddel inmiddels wel een opleiding of training met bijbehorend certificaat. Toch vinden er ondanks de vele trainingen nog steeds ongelukken plaats. Is er uit oogpunt van veiligheid dan toch nog het een en ander te verbeteren? Gert van der Ent van Meva Bekistingssystemen: 'Natuurlijk valt er altijd te verbeteren. Maar wie op 20 meter hoogte op een steiger staat, beseft absoluut dat veiligheid van het grootste belang is. Wat er voor-

Adri Wallenburg: 'Houding van het management bepaalt in hoeverre er veilig wordt gewerkt.'

namelijk aan schort is controle. Vergelijk het maar met autorijden. Langs de snelweg wordt streng gecontroleerd of iedereen zich wel aan de maximumsnelheid houdt. Maar de controle op het gebruik van steigers en andere arbeidsmiddelen is veel minder. Daarnaast speelt het probleem dat het niet altijd duidelijk is wie de opdrachtgever is. Een woningbouwcorporatie geeft de opdracht voor het bouwen van woningen aan een aannemer, die vervolgens weer onderaannemers en gespecialiseerde aannemers inhuint. Wie dan de verantwoordelijkheid draagt voor het juiste gebruik van arbeidsmiddelen is niet voor iedereen duidelijk.'

Jannie van der Heide van BIS Industrial Services, dat veel in de industrie actief is, heeft wat dat betreft andere ervaringen: 'Binnen de industrie ligt de veiligheidsnorm heel hoog. Intern willen we hetzelfde kwaliteitsniveau handhaven. In het ergste geval zouden onveilige situaties kunnen betekenen dat je het werk maar tijdelijk stil legt. Als er een ongeval gebeurt, breng je immers de naam van de opdrachtgever én je eigen bedrijf in het geding. Het grootste gevaar zijn de momenten van onbedachtzaamheid. Daarom ook zijn wij - waar mogelijk - voorstander van dubbel uitge-

Kees van Oeveren: 'Veiligheid niet gebaat bij werken op routine.'

voerde veiligheidsvoorzieningen.' Ook Adri Wallenburg van Koninklijke Jongeneel ervaart onbedachtzaamheid als grootste gevaar voor de veiligheid. 'Mensen lopen vaak al zo lang mee, dat ze onverschillig worden voor de gevaren die hun omgeving of hun werk met zich meebrengen. Controle is eigenlijk de enige goede methode om die onverschilligheid te lijf te gaan.' Jürgen Ferket van Scaffolding Training Europe beaamt dat: 'Wie herkent de situatie niet dat je dagelijks dezelfde route naar huis neemt en op een goed moment niet eens meer weet wat je onderweg allemaal gepasseerd bent. Dat doet zich ook voor in de werkomgeving.' Kees van Oeveren van Skyworks: 'Routine is inderdaad een groot probleem. Mensen die al jarenlang hetzelfde werk doen en eigenlijk op hun routine werken, zijn vaak de eersten die onveilig werken.'

Kwaliteit, veiligheid en houding

Betekent dit, dat de aandacht in opleidingen en trainingen met name op veiligheid

wordt gericht? Robert Jan Bruggeman van het Opleidingsbedrijf VSB: 'Alhoewel veiligheid zeer belangrijk is, richten onze opleidingen zich op veel meer dan dat. Kwaliteit, verantwoordelijkheid, het communiceren met en de houding ten opzichte van klanten zijn onderwerpen die veel aandacht krijgen. Dat bereik je door leerlingen bewust te maken van hun vak en door een opleiding over meerdere jaren aan te bieden. Vergelijk de steigerbouwer maar eens met een schilder of timmerman. Die krijgen een meerjarige opleiding en zitten dan ook veelal op een hoger niveau. Dat willen wij ook met de steigerbouw bereiken.' Jannie van der Heide ziet ook voor collega's een rol weggelegd: 'Wij zijn vorig jaar gestart met een actie waarbij medewerkers elkaar aanspreken op onveilig gedrag. Dat moet je uiteraard leren. Tegelijkertijd merk je dat voormannen en steigerbouwers onder druk worden gezet om op tijd het werk af te hebben. Enerzijds moet je daarmee om leren gaan, anderzijds mag dat natuurlijk nooit ten koste gaan van de veiligheid. Die bewustwording proberen wij onze medewerkers bij te brengen.' Wat Gert van der Ent betreft, mag dat zelfs nog wel een stapje verder gaan: 'Wat mij betreft zou het goed zijn als medewerkers hun chef zouden aanspreken op verkeerde situaties. Uiteindelijk willen we toch allemaal dat het werk veilig wordt gedaan. Het omhoogbrengen van het opleidingsniveau draagt daar denk ik aan bij. En natuurlijk bereik je ook veel door het gedrag van mensen te beïnvloeden. Een tijd geleden hebben wij een project gedaan waarbij iedere ploeg zijn troep moest opruimen, voordat de volgende ploeg kwam. Het werk bleek daardoor niet alleen beter maar ook sneller te gaan.' Jürgen Ferket vult aan: 'En daarnaast zul je ervoor moeten zorgen dat mensen over up-to-date

Jannie van der Heide: 'Branche moet zich sterk maken om mensen waarin wordt geïnvesteerd te behouden voor de bedrijven die de investering doen.'

kennis beschikken. Dat betekent: regelmatig onderhouden van kennis door het volgen van trainingen.' Kees van Oeveren van Skyworks verwacht dat daar voor leidinggevendenden verbeteringen zijn te behalen: 'De manier van werken verandert en daarmee ook de manier van leidinggeven. Het is dan ook goed om leidinggevenden regelmatig hun kennis te laten bijhouden. Hoe draag je dingen over? Hoe maak je mensen bewust van hun gedrag? Dat zijn zaken die je leidinggevenden bij uitstek door training en opleiding kunt bijbrengen.'

Kennisoverdracht lijkt daarmee een rol te spelen in de maatschappelijke verantwoordelijkheid. Robert Jan Bruggeman: 'Om goed tot je recht te kunnen komen - nu én in de toekomst - is een bredere opleiding nodig. Dat kost uiteraard tijd en geld, maar het is nu het moment om die basis te zetten. Op die manier bieden we onze mensen ook de mogelijkheid om na het steigerbouwwak elders goed terecht te komen.' Ook Miel Ferket onderkent die noodzaak: 'Het management van veel bedrijven beseft dat een goed middenkader ontbreekt. Dat komt omdat we te weinig tijd hebben besteed aan een brede vorming. De oude garde is sterk gefocust op het maken van meters, wat vaak in contrast staat met veiligheid.'

Wettelijke regelgeving

De vraag is, of wettelijke regelgeving kan bijdragen aan een betere of andere

VSB-Forumdiscussie

De VSB-Forumdiscussie is een initiatief van de Vereniging van Steiger-, Hoogwerk- en Betonbekistingbedrijven (VSB). Door hun jarenlange ervaring beschikken de VSB-leden over een onschatbare hoeveelheid kennis en deskundigheid. Die knowhow wordt ook via de forumdiscussies overgedragen. Tijdens de discussies passeren onder meer de stand der techniek, ontwikkelingen en aandachtspunten voor potentiële gebruikers de revue. De VSB-Forumdiscussies worden vier maal per jaar georganiseerd, waarbij actuele of relevante onderwerpen centraal staan. De bijeenkomsten staan onder leiding van Frank de Groot, hoofdredacteur van BouwTotaal en vinden plaats onder auspiciën van de PR-commissie van de VSB.

Deelnemers aan de VSB-Forumdiscussie over Scholing en Opleiding waren: Kees van Oeveren van Skyworks (Berkel en Rodenrijs), Adri Wallenburg van Koninklijke Jongeneel (Utrecht), Jannie van der Heide van BIS Industrial Services (Zwartewaal), Miel Ferket en Jürgen Ferket van Scaffolding Training Europe (Goes), Gert van der Ent van Meva Bekistingssystemen (Gouda) en Robert Jan Bruggeman van het Opleidingsbedrijf VSB (Dordrecht).

en houding centraal

er aangeeft dat je veilig moet werken, maar de houding van het management is er niet naar, dan loopt het zeker mis.'

Belang van de branche

Welke rol speelt kwaliteit binnen de branche en hoe kunnen opleidingen bijdragen aan het bereiken van het gewenste kwaliteitsniveau? Robert Jan Bruggeman: 'Steigerbouw is een bijzondere markt. Je kunt zo als steigerbouwer starten en met belachelijke prijzen en een laag kwaliteitsniveau de markt bewerken. Reden te meer om juist via opleidingen aan dat kwaliteitsniveau te werken.' Ook Jannie van der Heide ziet die relatie: 'Als je geld vrijmaakt voor training of opleiding, investeer je in kwaliteit en zul je merken dat processen beter gaan lopen. Als je het goed doet, verdienen investeringen in opleidingen zich in de praktijk terug.' Toch komt Adri Wallenburg in de praktijk ook situaties tegen waarin het met de kwaliteit niet zo nauw wordt genomen. 'Neem de Richtlijn Steigers waarin een bepaalde kwaliteit steigerdelen wordt voorgeschreven. Desondanks zie je dat in de praktijk veel steigerdelen worden toegepast die helemaal niet aan dat kwaliteitsniveau voldoen of zelfs geen steigerdeel zijn.'

En hoe is die situatie bij andere arbeidsmiddelen, zoals de rolsteiger? Kees van Oeveren: 'Je merkt dat er anders tegenaan wordt gekeken dan stalen steigers. Rolsteigers worden bovendien anders gebruikt. Zelf investeren wij veel in training on the job, waarbij een soort leermeester de begrippen kwaliteit en veiligheid op anderen probeert over te brengen.' En wordt er wat dat betreft ook in opleidingen geïnvesteerd? Kees van Oeveren: 'Er wordt veel aan opleiding en training gedaan maar een rolsteiger wordt vaak door de gebruiker zelf opgesteld. Hij krijgt daarvoor een instructie maar daar is geen controle op.' Miel Ferket: 'Daarnaast is er de cursus deskundig toezichthouder rolsteiger, die helaas niet of nauwelijks wordt gebruikt. Toch wordt er in Nederland op zeer grote schaal gebruik gemaakt van de rolsteiger. De deskundigheid ontbreekt echter in nagenoeg alle gevallen. Vorig jaar werden controles gehouden op het gebruik van rolsteigers; maar liefst in 100 procent van de gevallen bleek de rolsteiger fout te zijn opgebouwd of gebruikt. Dit jaar is dat met 82 procent weliswaar beter, maar het is nog steeds bedroevend slecht.'

Gert van der Ent: 'Grote verbetering mogelijk door wederzijdse controle door bedrijven in de branche.'

ook in andere branches gedaan. Ik denk dat die wederzijdse controle een belangrijke vooruitgang met zich mee zou brengen.' Jannie van der Heide: 'Daarnaast is er natuurlijk de CAO als instrument. Hierin kan worden verwezen naar ondermeer richtlijnen en catalogi.' Miel Ferket: 'Er is de afgelopen decennia veel bereikt. In 1988 kende Nederland nog veertien dodelijke ongevallen bij de steigerbouw. Afgelopen jaar waren dat er nul. Al die activiteiten werpen dan ook hun vruchten af maar het kan altijd beter. Bijvoorbeeld door de branche minimumregels te laten opstellen en erop toe te zien dat die worden nageleefd. Of door nadrukkelijker in overleg te gaan met opdrachtgevers over de vraag hoe de veiligheid nog verder kan worden verbeterd.' Adri Wallenburg ziet daar ook een verantwoordelijkheid voor de bedrijven zelf: 'Het ligt niet alleen aan de opdrachtgevers. Sterker nog, het begint juist bij het management van het bedrijf. Als een opdrachtge-

Branche-initiatieven

Over de initiatieven van de branche zelf, vertelt Robert Jan Bruggeman: 'De VSB is één van de weinige brancheorganisaties van gespecialiseerde aannemers die een eigen opleidingsinstituut heeft. Het Opleidingsbedrijf tracht initiatieven zoveel mogelijk te bundelen en het vak op een hoger plan te krijgen door mensen intensief te begeleiden. De opleidingen zijn daarbij

Miel Ferket: 'Brede opleiding van belang voor vorming van middenkader.'

volledig gebaseerd op de Richtlijn Steigers en kennen daarmee een breed draagvlak.' In deze aanpak speelt ook Scaffolding Training Europe een rol. Miel Ferket hierover: 'De opleiding door het Opleidingsbedrijf vindt plaats via een leer/werk-traject, waarbij het theoretische deel mede door STE wordt verzorgd. Een ander belangrijk initiatief is de persoonscertificering, waarmee competenties kunnen worden aangetoond. Die certificering geldt als een internationale kwaliteitsgarantie. Die niveauwaardering is voornamelijk interessant voor grotere bedrijven die internationaal actief zijn. Het certificaat is vijf jaar geldig. Dat

Jürgen Ferket: 'Brede opleidingen combineren met regelmatige toetsing van kennisniveau.'

betekent dat regelmatig wordt getoetst of je daadwerkelijk met je vakgebied met meegroeit.'

Naast de vele initiatieven voor de steigerbouw, wordt er ook breder gedacht. Robert Jan Bruggeman: 'Het is de bedoeling om het Opleidingsbedrijf VSB uit te laten groeien tot een opleidingsinstituut waarmee alle VSB-disciplines worden bediend: van steiger tot betonbekisting en van rolsteiger tot hoogwerker. Het is daarbij niet alleen te doen om kwaliteit en veiligheid, maar ook om instroom in de branche veilig te stellen. Als iedereen meedoet en mee blijft doen, wordt bovendien een hele nieuwe cultuur bij de bedrijven ingebracht.' Over het verschil met de oude cursus steigermonteur vertelt hij: 'Eigenlijk is dat niet te vergelijken met de opleiding die wij verzorgen. De oude cursus duurde vijf dagen, onze opleiding brengt je op MBO-niveau. Het is niet alleen veel breder van opzet, maar ook de competenties voldoen aan de Richtlijn Steigers.' Ook Adri Wallenburg en Jürgen Ferket onderkennen het belang van een brede opleiding. Jürgen Ferket: 'Daar hoort echter wel een regelmatige toetsing bij want alleen op die manier zorg je ervoor dat je kennis ook op peil blijft.' Bovendien pleit Jannie van der Heide voor minder vrijblijvendheid. 'Wij worden regelmatig geconfronteerd met het feit dat wij medewerkers opleiden, die vervolgens naar concurrenten overstappen. De branche zou zich sterk moeten maken of bedrijven zouden meer moeten samenwerken om de mensen die zijn opgeleid ook te behouden voor de bedrijven die in ze investeren.'

Gebruikersfase

Met de vele opleidingen en initiatieven die door de branche zelf worden genomen om het peil op een zo hoog mogelijk niveau te houden, rijst de vraag hoe het er in de gebruikersfase aan toegaat. Hoe staat het met

Robert Jan Bruggeman: 'Meerjarige opleiding brengt steigerbouwwak op hoger niveau en biedt perspectieven voor de toekomst'

de opleidingen voor gebruikers en hun veiligheid? Miel Ferket: 'Wij bieden een aantal opleidingen die in samenwerking met alle belanghebbenden zijn ontwikkeld. De opleidingen zijn vastgelegd in eindtermen en liggen – voor wat steigers betreft – vast in de Richtlijn Steigers. Er wordt alleen nog te weinig gebruik van gemaakt.' Bij wie ligt hiervoor de verantwoording? Miel Ferket: 'In principe bij de opdrachtgever. Maar de overheid controleert te weinig en de rechtspraak laat op dit gebied ook te wensen over. Het is triest om te zeggen, maar als er doden vallen door verkeerd gebruik van een steiger, krijgt een bedrijf een boete van soms minder dan 4.000 euro per dode. Die verhouding klopt natuurlijk niet.' Gert van der Ent onderkent dat ook de gebruikers zelf nonchalant zijn. 'Wij krijgen materiaal terug, waar veel aan ontbreekt en dat in de praktijk helemaal niet is gebruikt. Je zou dwingender op willen treden maar in de praktijk blijkt dat vaak erg lastig te zijn.'